

3. Павленко Н. И. Екатерина Великая / Н. И. Павленко. – М., 2006.
4. Плеханов Г. В. Сочинения / Г. В. Плеханов. – М.; Л., 1925. – Т. 21.
5. Тарановский Ф. В. Политическая доктрина в Наказе императрицы Екатерины II / Ф. В. Тарановский // Сборник статей по истории права, посвященный М. Ф. Владимирскому-Буданову его учениками и почитателями / под ред. М. Н. Ясинского. – К., 1904. – С. 44–86.

Надійшла до редколегії 28.01.2013

УДК 94 (477) «1812»: 930

В. В. Іваненко

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ВІТЧИЗНЯНА ВІЙНА 1812 р. І УКРАЇНА: ІСТОРИОГРАФІЧНА ТРАДИЦІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Зроблена спроба узагальнити стан і намітити перспективні напрями українознавчих досліджень у контексті історії російської французької війни початку ХІХ ст.

Ключові слова: Вітчизняна війна, історіографія, Росія, Франція, Україна.

Сделана попытка обобщить состояние и наметить перспективные направления украиноведческих исследований истории российско-французской войны начала ХІХ в.

Ключевые слова: Отечественная война, историография, Россия, Франция, Украина.

An attempt to generalize the state and set perspective directions of ukrainological researches history of Russian-French war of beginning of the ХІХ с.

Key words: Patriotic war, historiography, Russia, France, Ukraine.

У 2012 році ми відзначили знакову подію вітчизняної історії – 200-ліття війни 1812 р., результати якої багато в чому визначили історичну долю не тільки Російської держави, а й подальший шлях поступу європейського континенту і світу в цілому. Очевидно, не буде перебільшенням сказати, що ця війна справила потужний вплив на свідомість багатьох поколінь наших співвітчизників, залишила незабутній слід у їхній історичній пам'яті як один із яскравих прикладів послідовного патріотизму, солідарності та взаємодії братніх східнослов'янських народів в лиховісних умовах тодішнього чужоземного нашестя.

Тому не випадково цей ювілей набув такого широкого резонансу як в Росії, так і в Україні, землі яких 200 років назад перетворилися на театри військового російсько-французького протистояння, а народні маси стали безпосередніми учасниками запеклої боротьби з армією Наполеона і невід'ємною складовою героїчного літопису «дванадцятого року».

Думається, війну 1812 р. для наших народів по праву можна вважати вітчизняною, народною, оскільки вони, а точніше, їхні кращі представники, сповнені патріотичних почуттів, у той грізний час об'єднали свої зусилля і нерідко ціною власного життя гідно боролися з наполеонівською армією до переможного кінця заради спільної мети – визволення своєї Батьківщини від іноземного поневолення.

У наші дні тема Вітчизняної війни 1812 р. залишається однією з актуальних і найбільш затребуваних у російській, українській та й світовій історіографії. Вона викликає неабиякий інтерес у середовищі науковців, породжуючи часом гострі дискусії і полеміку. Свідченням тому є ціла низка заходів (наукові конференції,

симпозіуми, «круглі столи», приурочені цій події), які реалізувалися наразі у рамках святкування 200-річного ювілею війни в наукових центрах та університетах Росії, України та інших країн.

У Російській Федерації, наприклад, 2012 рік було оголошено роком російської історії і пов'язано, насамперед, з відзначенням на державному рівні ювілею війни 1812 р. У вересні там відбулася Міжнародна наукова конференція під промовистою назвою «Сей день пребудет вечным памятником...» Бородино 1812–2012», яка пройшла з ініціативи й під егідою військово-історичного музею-заповідника «Бородінська битва». А у жовтні Державний історичний музей Російської Федерації, Інститут історії РАН і Федеральне архівне агентство провели Міжнародну наукову конференцію «Эпоха 1812 года в судьбах России и Европы», у рамках якої відбулося обговорення широкого проблемного діапазону.

Не залишилися осторонь ювілею й українські освітні центри та академічні установи, зробивши свій внесок у справу збереження історичної пам'яті про ті буремні події. Зрозуміло, що центральним сюжетом у цьому руслі став український фактор у війні. У травні 2012 р. у Луцьку пройшла Міжнародна історико-краєзнавча наукова конференція «Україна та Волинь у наполеонівських війнах». Активну участь у відзначенні ювілейної дати взяв і Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара. Зокрема, у квітні з ініціативи кафедри російської історії відбувся студентський «круглий стіл» на тему війни 1812 р., який викликав значний інтерес студентської аудиторії, засвідчив її прагнення до переосмислення причин та ходу війни, ролі народних мас і особи в ній й водночас сприяв патріотичному вихованню нашої молоді на славних ратних подвигах предків.

Безперечно, ще один науковий захід, який теж проведено у форматі «круглого столу», – це не лише чудова нагода осмислити й узагальнити накопичений багаторічний історіографічний досвід у вивченні історії Вітчизняної війни 1812 р., вагомому внеску українського народу у боротьбі з наполеонівською Францією, але і привід для того, щоб обмінятися свіжими ідеями, думками, оцінками в інтерпретації окремих важливих питань тієї доби, переглянути стереотипи, які вкорінилися в існуючій історіографічній традиції, й з урахуванням сучасних методологічних підходів і тенденцій бодай пунктирно позначити деякі нові перспективи напрямки у дослідженні цієї проблематики.

Нагадаю, що по темі Вітчизняної війни 1812 р. створена численна і різноманітна література у вигляді монографій, наукових статей, публікацій документів, спогадів, художніх творів тощо, загальна кількість яких, за підрахунками дослідника І. О. Шеїна, перевищує 9 тис. найменувань, захищено багато кандидатських і докторських дисертацій, які охоплюють широке коло дослідницьких проблем [52, с. 11]. Проте, зважаючи на заявлену тему «круглого столу», мабуть, доречно сфокусувати нашу увагу переважно на історіографічній спадщині, яка сформувалася у дослідженні власне українського чинника у війні 1812 р., ролі України й українців у російсько-французькому протистоянні того часу.

Одразу зазначимо, що війна 1812 р. неоднозначно трактується у вітчизняній та зарубіжній історіографії. Так, українські історики щодо її позначення вживають терміни «Вітчизняна війна», «війна Росії і Франції», «російсько-французька війна», «російсько-французьке протистояння 1812 р.». У сучасній російській історіографії домінуючим залишається термін «Отечественная война 1812 г.». Дещо інші назви використовуються в зарубіжній історичній науці: «російська кампанія 1812 р.», «друга польська війна», «кампанія Наполеона в Росії» та ін. [37, с. 348–349].

Вивчення українського фактора у Вітчизняній війні 1812 р. розпочалося ще у XIX ст. в середовищі так званої провінційної історіографії і пов'язане воно, передусім, з іменами Аполлона Скальковського, Михайла Максимовича та ін. Незапе-

речним їх здобутком стало виявлення й залучення до наукового обігу нових, невідомих до того матеріалів місцевих архівів, які стосувалися, зокрема, організації ополчення в локальному, краєзнавчому вимірі. А. Скальковський, приміром, досліджував організацію ополчення і збір пожертвувань населенням Одеси та Новоросійської губернії, а М. Максимович розглянув козацьке і земське ополчення, сформоване в Полтавській та Чернігівській губерніях [38, с. 1].

У пореформений період дослідницькі студії в цій тематиці вийшли на якісно новий рівень у зв'язку з діяльністю Полтавської (І. Ф. Павловський), Одеської (А. В. Флоровський) та Чернігівської (В. Л. Модзалевський) губернських вчених архівних комісій, представники яких публікували у журналі «Киевская старина» документальні джерела про українську кінно-козацьку дивізію, про формування Малоросійського ополчення та участь у ньому народних мас тощо [38, с. 2].

З нагоди відзначення 100-річчя Вітчизняної війни 1812 р. істориками порушувалися й висвітлювалися питання про матеріальну допомогу українських губерній російським військам, про внесок різних суспільних верств у боротьбі з ворожою агресією. В центрі уваги опинилися сюжети, пов'язані з патріотизмом, мужністю та героїзмом народу, підкреслювалася ключова роль дворянства в організації ополчень. Результатом плідної дослідницької роботи став виданий у 1912 р. у Санкт-Петербурзі документальний збірник «Участь Харківського дворянства у Вітчизняній війні 1812 р.».

Значні надбання у відображенні патріотичного подвигу українського народу у Вітчизняній війні 1812 р. мала радянська історіографія. Запеклі бої і розгром наполеонівської армії були ґрунтовно розкриті в ряді військово-історичних праць як загального, так і вузькоспеціального змісту. Побачила світ низка наукових розвідок, у яких розповідається про героїзм українців у складі російської армії та в партизанській боротьбі проти загарбників, про створення та участь у бойових діях 1812 р. Чернігівсько-Полтавського ополчення та українських козацьких полків.

У 1937 р. з'явилася праця українського історика, публіциста і літературознавця Ілька Борщака «Наполеон і Україна», в якій автор простежив місце України в політичних і військових проектах французької влади з 1792 по 1814 р. На глибокому джерелознавчому аналізі французьких архівів історик довів, що заселені українцями землі становили певний інтерес для Франції у контексті її прагнення послабити Росію [14]. У другій половині 1930-х рр. дослідженням дворянського земського ополчення на Полтавщині займався український історик-краєзнавець Павло Клепацький [31].

Новий етап у відтворенні українського чинника у війні 1812 р. розпочався у 1940-х рр. і був пов'язаний щонайперше з іменем Григорія Юлійовича Гербільського. У 1949 р. він опублікував статтю, в якій окреслив недостатньо вивчені сюжети створення козацьких полків на Україні у 1812 р., зробив справедливий висновок про вітчизняний характер війни для українського народу, а ключовою фігурою ополчення назвав мужнього і хороброго українського селянина [20].

Український вимір російсько-французького протистояння 1812 р. був предметом дослідження в серії кандидатських дисертацій, захищених у 1940-х рр. Зокрема, в дисертації В. Котова йшлося про агресивні плани Наполеона щодо перетворення України в колонію Франції [32]. Героїчна боротьба і роль українського народу у Вітчизняній війні 1812 р. були детально висвітлені у дисертаційній роботі П. Сміяна [44].

Приємно зазначити, що вивчення економічного становища Росії і економічних передумов війни 1812 р. значною мірою пов'язане з іменем відомого російського історика Михайла Федотовича Злотникова, який мав безпосереднє відношення до нашого університету. У 1920 р. він очолював Катеринославський інститут народної освіти, створений на базі університету, у 1923–1932 рр. був проректором й одночасно завідувачем кафедри російської історії та історії російської

культури. Його перу належить фундаментальна монографія «Континентальна блокада и Россия», в якій автор аргументовано довів, що саме економічні протиріччя між Росією та Францією стали однією з причин війни 1812 р. [27]. Монографія вийшла друком лише у 1966 р., проте й дотепер не втрачає своєї актуальності і наукової вартості. Вчений мав задуми написати ще одну працю, де була б охарактеризована боротьба з саксонським корпусом, що вів наступ на Україну [1, с. 202]. Проте раптова смерть стала на заваді здійснення планів історика.

Справжній сплеск уваги до проблематики Вітчизняної війни 1812 р. спостерігався напередодні й під час святкування 300-річчя возз'єднання України з Росією. У зв'язку з цією подією з'явилася ціла серія наукових праць, присвячених спільній боротьбі українського та російського народів з наполеонівською Францією. Це, передусім, ґрунтовні роботи Григорія Гербільського, В'ячеслава Стрельського та Петра Некрасова про участь українських військових формувань у бойових діях проти армії Наполеона, про їх внесок у здобуття перемоги в кампанії 1812 р. [21; 48; 35].

Певні зрушення у дослідженні спектра важливих сюжетів війни 1812 р. в українському контексті відбулися у рік її 150-річного ювілею. Так, у 1962 р. вийшла книга Андрія Калістратовича Буцика та В'ячеслава Іллєча Стрельського «Великий патріотичний подвиг (Участь українського народу у Вітчизняній війні 1812 р.)», в якій дослідники, спираючись на солідний науковий доробок попередників, запропонували нову авторську візію у відтворенні внеску українського ополчення у російсько-французькій війні 1812 р., провели цікаві паралелі та аналогії між Вітчизняними війнами 1812 і 1941 рр. [16]. Привертає увагу й стаття Г. Гербільського, надрукована у 1962 р. в «Українському історичному журналі», що стосувалася патріотичного руху на українських землях у 1812 р. [22]. У тому ж році видана книга директора Інституту історії АН УРСР (1947–1964 рр.) Олександра Карповича Касименка, присвячена вияву народного патріотизму у Вітчизняній війні 1812 р. [30]. Проте ювілейний характер всіх цих досліджень не вирізнявся критичним аналізом фактичного матеріалу.

Помітний слід у вивченні українського чинника у війні 1812 р. залишив відомий російський історик Борис Сергійович Абаліхін, який збагатив російську і українську історіографію новими оригінальними ідеями, відкрив нові теми і ракурси у відображенні російсько-французького протистояння 1812 р. Він став одним з перших радянських істориків, який здійснив глибокий і всебічний аналіз історіографічної спадщини по темі залучення українського населення в організацію відсічі Наполеону. Автор дослідив нові, не розроблені істориками сюжети про оборону північного кордону України у 1812 р., місце українського козацького і земського ополчення в стратегічних задумах російського командування, взаємодію українського ополчення з російськими регулярними частинами і партизанськими загонами [2; 3; 4].

Новаторським підходом, концептуальною свіжістю і яскравою тематичною палітрою вирізнялися наукові праці Б. Абаліхіна з історіографії війни 1812 р., щодо військових дій українців у численних баталіях, матеріальної допомоги Україні російській армії, участі І. Котляревського у формуванні козацьких полків тощо. Завдяки Б. Абаліхіну з'явилися розділи про Вітчизняну війну 1812 р. у багатотомній «Історії Української РСР» [5; 6; 7; 8]. Результатом ефективного дослідницького пошуку вченого став успішний захист у 1981 р. докторської дисертації «Борьба с наполеоновской армией на юго-западе России в период Отечественной войны 1812 г.», яка стала не лише блискучою творчою перемогою історика, але й знаковою подією у вітчизняному історіографічному процесі.

Взірцем наукового ставлення до дослідницької проблеми стала фундаментальна монографія Бориса Абаліхіна та Володимира Дунаєвського «1812 год: на перекрестках мнений советских историков, 1917–1987 гг.» (1990 р.), яка була пер-

шою спробою узагальнення і систематизації історіографічних напрацювань радянської доби. Значне місце в монографії відводиться багаторічному дослідженню південно-західного театру військових дій і участі українського народу у боротьбі з армією Наполеона [1].

У наш час на новому теоретико-методологічному рівні також продовжується розробка ключових аспектів Вітчизняної війни 1812 р., українського фактора у кампанії «дванадцятого року», ведуться евристичні пошуки у вивченні нових, нерозроблених сюжетів, триває робота по відновленню історичної пам'яті та історичної правди.

Безперечно, особливої уваги у царині сучасних історіографічних досліджень з історії війни 1812 р. заслуговує внесок харківського історика, доктора історичних наук, професора Сергія Васильовича Потрашкова, знаного експерта і фахівця з даної проблематики. Він став одним з перших українських науковців, який здійснив комплексний аналіз багаторічної історіографічної спадщини українських істориків у справі вивчення Вітчизняної війни 1812 р., критично охарактеризував і підбив своєрідний підсумок надбань попередників, простежив еволюцію української історичної думки з означеної проблеми, починаючи з XIX ст. і закінчуючи сучасністю [38; 39; 40; 41; 42]. В результаті появи серії його історіографічних розвідок була створена цілісна і достатньо повна картина української історіографії Вітчизняної війни 1812 р.

За останні роки значно зросли обсяги наукової продукції, автори якої зверталися до малодосліджених сюжетів воєнної кампанії 1812 р. Слід згадати імена В'ячеслава Ісакова, Володимира Кравченка, Володимира Стеценка та ін., у полі зору яких опинились проблеми, пов'язані з участю українських військових частин і козаків у лавах російської армії, українців у партизанському русі [29; 33; 46; 47]. Посилилася увага до сюжетів, які стосуються планів Наполеона щодо України [23; 24]. У наукових розвідках Олега Морозова продовжується вивчення зовнішньоторговельної політики Російської імперії в умовах континентальної блокади 1807–1812 рр. – напряму, який був започаткований ще М. Ф. Злотниковим [34]. У 2007 р. вийшла з друку капітальна праця Вадима Ададунова «Наполеоніда» на сході Європи: уявлення, проекти та діяльність уряду Франції щодо південно-західних окраїн Російської імперії на початку XIX століття», яка була успішно захищена ним і як докторська дисертація [10].

Сьогодні дедалі більшої популярності набувають краєзнавчі аспекти у дослідженні Вітчизняної війни 1812 р. Підтвердженням цьому є матеріали наукових форумів, конференцій, «круглих столів», у роботі яких беруть участь не лише професійні історики, але й краєзнавці, письменники, художники. Їхні виступи, звісно, надають науковим заходам різнобічності та особливого забарвлення.

Визначною історіографічною подією стала поява у 2004 р. в Російській Федерації спеціального науково-довідкового видання енциклопедичного типу «Отечественная война 1812 года», авторами якого стали провідні фахівці з вивчення цієї проблеми (В. М. Безотосний, О. О. Васильєв, Б. Ю. Іванов, О. О. Подмазо, О. О. Смірнов та ін.). У ньому з урахуванням новітніх досягнень російської і зарубіжної історіографії висвітлено найважливіші події кампанії 1812 р., воєнні баталії, дипломатичні акції, біографії воєначальників та полководців. Окрема увага приділяється участі українців у Вітчизняній війні 1812 р. [36].

На сучасному етапі одним із ключових завдань у дослідженні війни 1812 р. є оновлення методологічного інструментарію, який пов'язаний зі своєрідним «антропологічним» поворотом при вивченні воєнних подій. Це, насамперед, відхід від чисто військового аспекту війни 1812 р. до питань соціальної історії, історичної психології та історії ментальностей.

Серед пріоритетних проблем, які стоять перед сучасними дослідниками Вітчизняної війни 1812 р., варто виокремити недостатню історіографічну розробку

ролі жінки, родини і виховання дітей в період Вітчизняної війни 1812 р. Комплексного дослідження потребує питання про участь українців у партизанському русі в той час, про визначення їхньої соціальної приналежності. Існує потреба в поверненні із забуття багатьох невідомих імен учасників воєнних баталій 1812 р. Застосування в історичних дослідженнях мікроаналізу та антропологічного підходу при вивченні війни 1812 р. дозволить краще зрозуміти її значення для суспільства в цілому і для окремо взятої людини, яка опинилася в епіцентрі тих буремних подій. Для вирішення цих та інших завдань історикам необхідно ширше залучати до наукового обігу архівні джерела періоду 1810–1812 рр., більш критично аналізувати спеціальну літературу вітчизняних та зарубіжних істориків, частіше проводити спільні наукові заходи – конференції, симпозиуми, семінари, «круглі столи» для обміну думками і досвідом.

Бібліографічні посилання

1. **Абалихин Б. С.** 1812 год на перекрестках мнений советских историков, 1917–1987 / Б. С. Абалихин, В. А. Дунаевский. – М., 1990.
2. **Абалихин Б. С.** Роль Украины в обеспечении армии в Отечественной войне 1812 года / Б. С. Абалихин // Вопросы военной истории России. – М., 1969. – С. 187–204.
3. **Абалихин Б. С.** Украинское ополчение 1812 года / Б. С. Абалихин // Исторические записки. – М., 1962. – Т. 72. – С. 87–118.
4. **Абаліхін Б. С.** Герой-партизан 1812 р.: До 190-річчя від дня народження Е. В. Четвертака / Б. С. Абаліхін // Український історичний журнал (далі – УІЖ). – 1971. – № 12. – С. 126–128.
5. **Абаліхін Б. С.** Історіографія українського ополчення Вітчизняної війни 1812 р. / Б. С. Абаліхін // УІЖ. – 1962. – № 5. – С. 99–103.
6. **Абаліхін Б. С.** М. І. Кутузов і Україна (до 225-річчя від дня народження полководця) / Б. С. Абаліхін // УІЖ. – 1970. – № 9. – С. 122–127.
7. **Абаліхін Б. С.** Про військову службу І. П. Котляревського / Б. С. Абаліхін // Архіви України. – 1969. – № 5. – С. 52–55.
8. **Абаліхін Б. С.** Український народ у Вітчизняній війні 1812 р. / Б. С. Абаліхін. – К.: Держполітвидав, 1962.
9. **Абаліхін Б. С.** Участь народних мас України у війні 1812 р. / Б. С. Абаліхін // УІЖ. – 1987. – № 10. – С. 61–69.
10. **Ададуров В. В.** «Наполеоніда» на сході Європи: уявлення, проекти та діяльність уряду Франції щодо південно-західних окраїн Російської імперії на початку XIX століття / В. В. Ададуров. – Л., 2007.
11. **Бабкин В. И.** Народное ополчение в Отечественной войне 1812 года / В. И. Бабкин. – М., 1962.
12. **Безотосный В. М.** О путях развития современной историографии Отечественной войны 1812 г. // В. М. Безотосный // Труды ГИМ. Эпоха 1812 года: Исследования. Источники. Историография. – Вып. IV. – М., 2005. – С. 26–30.
13. **Бескровный Л. Г.** Отечественная война 1812 г. / Л. Г. Бескровный. – М., 1962.
14. **Борщак І.** Наполеон і Україна. З невідомих документів із тогочасними ілюстраціями / І. Борщак. – Л., 1937.
15. **Буцик А. К.** Бородінська битва 1812 р. / А. К. Буцик. – К., 1953.
16. **Буцик А. К.** Великий патріотичний подвиг (Участь українського народу у Вітчизняній війні 1812 року / А. К. Буцик, В. І. Стрельський. – К., 1962.
17. **Буцик А. К.** Вітчизняна війна 1812 р. і крах Наполеонівської імперії / А. К. Буцик. – К., 1959.
18. **Варварцев М. М.** Війна Франції і Росії 1812 р. / М. М. Варварцев // Україна в міжнародних відносинах: Енциклопедичний словник-довідник. – Вип. 1. А–Г. – Відп. ред. М. М. Варварцев. – К., 2009. – С. 131–134.
19. **Гапусенко М.** Висвітлення в радянській історіографії боротьби українського народу проти іноземних поневолювачів в період феодалізму / М. Гапусенко // Історіографічні дослідження в Українській РСР. – К., 1971. – Вип. IV. – С. 224–236.
20. **Гербільський Г. Ю.** Створення козачих полків і ополчення на Україні в 1812 р. / Г. Ю. Гербільський // Наукові записки Львівського державного університету імені Івана Франка. – Т. XVII. Серія історичних наук. – Вип. 4. – Л., 1949. – С. 41–58.

21. **Гербільський Г. Ю.** Українські козачі полки і українське ополчення в боях Вітчизняної війни 1812 року / Г. Ю. Гербільський // Наукові записки Львівського державного університету імені Івана Франка. – Т. XXV. Серія історичних наук. – Вип. 5. – Л., 1953. – С. 90–111.
22. **Гербільський Г. Ю.** Участь українського народу у Вітчизняній війні 1812 р. // УІЖ. – 1962. – № 5. – С. 24–35.
23. **Гончар Б.** Наполеон і Україна / Б. Гончар, О. Захарчук // Діалог: історія, політика, економіка. – 2002. – № 2. – С. 74.
24. **Захарчук О.** Україна в планах Наполеона / О. Захарчук // Київська старовина. – 1995. – № 3. – С. 73–78.
25. **Земцов В. Н.** Историография Отечественной войны 1812 г.: 200 лет поиска истины / В. Н. Земцов // Imagines mundi: альманах исследований всеобщей истории XVI–XX вв. – № 7. – Сер. Интеллектуальная история. – Вып. 4. – Екатеринбург, 2010. – С. 105–117.
26. **Земцов В. Н.** Микроистория и перспективы изучения Отечественной войны 1812 года / В. Н. Земцов // Парадигмы исторического образования в контексте социального развития: сб. науч. ст. – Екатеринбург, 2003. – Ч. 1. – С. 33.
27. **Злотников М. Ф.** Континентальная блокада и Россия / М. Ф. Злотников. – М.-Л., 1966.
28. **Ивашин А. В.** Боевое содружество украинского и русского народов в Отечественной войне 1812 года / А. В. Ивашин // Вопросы истории. – 1954. – № 4. – С. 104–112.
29. **Ісаков В.** Участь українського козацтва у Вітчизняній війні 1812–1814 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cossackdom.com/articles/i/isakov_vv1812.p
30. **Касименко О.** Вітчизняна війна 1812 року – яскравий вияв народного патріотизму / О. Касименко. – К., 1962.
31. **Клепацький П.** Дворянське земське ополчення (козаки) 1812 р. на Полтавщині / П. Клепацький // За сто літ: зб. наук. пр. – Харків, Київ, 1938. – Вип. 5. – С. 6–21.
32. **Котов В. Н.** Україна в завойовницьких планах Наполеона I: дис... канд. іст. наук: 07.00.02 / В. Н. Котов. – К., 1945.
33. **Кравченко В. В.** Україна напередодні російсько-французької війни 1812 р. Очіма сучасника / В. В. Кравченко // Схід-Захід (історико-культурологічний збірник). – Харків, 1999. – Вип. 2. – С. 198–211.
34. **Морозов О. В.** Зовнішньоторговельна політика Російської імперії в умовах континентальної блокади 1807–1812 рр. : [вплив континентальної блокади (континентальної системи Наполеона) на економіку Росії в контексті причин війни 1812 р.] / О. В. Морозов // Грані. – 2008. – № 4. – С. 10–12.
35. **Некрасов П. А.** Участь українського народу в боротьбі проти наполеонівської навали в 1812 р. // Праці Одеського державного університету імені І. І. Мечникова. – 1956. – Сер. історичних наук. – Т. 146. – Вип. 5.
36. Отечественная война 1812 года: энциклопедия. – М., 2004.
37. Отечественная война 1812 г.: актуальные вопросы современной историографии // Французский ежегодник 2011: Франкоязычные гувернеры в Европе XVII–XIX вв. – М., 2011. – С. 348–392.
38. **Потрашков С. В.** Дореволюционная провинциальная историография событий Отечественной войны 1812 года на Украине / С. В. Потрашков // Отечественная война 1812 г. Источники. Памятники. Проблемы. – Бородино, 2002. – С. 162–171.
39. **Потрашков С. В.** О некоторых тенденциях в освещении Отечественной войны 1812 года современными украинскими историками / С. В. Потрашков // Отечественная война 1812 г. Источники. Памятники. Проблемы. – М., 2005. – С. 268–275.
40. **Потрашков С. В.** Отечественная война 1812 года в украинской историографии (1917–1991 гг.) / С. В. Потрашков // Бородино и наполеоновские войны. Битвы. Поля сражений. Мемориалы. – М., 2003. – С. 235–243.
41. **Потрашков С. В.** Отечественная историография в освещении современных украинских историков (1992–2002 гг.) / С. В. Потрашков // Отечественная война 1812 г. Источники. Памятники. Проблемы. – Можайск, 2004. – С. 267–276.
42. **Потрашков С. В.** Военнопленные Великой армии в Слободско-Украинской губернии / С. В. Потрашков // Отечественная война 1812 года. Источники. Памятники. Проблемы. – Бородино, 1999. – С. 143–149.

43. **Сарбей В. Г.** Історія України періоду розкладу і кризи феодально-кріпосницького ладу (до 1861 р.) у вітчизняній дожовтневій і радянській історіографії / В. Г. Сарбей // Історичні дослідження: республ. міжвідом. зб. – Вип. 5. Вітчизняна історія. – К., 1979. – С. 47–63.
44. **Сміян П. К.** Україна у Вітчизняній війні 1812 р.: дис... канд. іст. наук: 07.00.02 / П. К. Сміян. – К., 1945.
45. **Стеценко В.** Вітчизняна війна 1812 р.: історіографія / В. Стеценко // Наукові записки з української історії: зб. наук. статей. – Вип. 24. – Переяслав-Хмельницький, 2010. – С. 157–161.
46. **Стеценко В.** Українські військові частини у лавах російської армії під час Вітчизняної війни 1812 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conferences.neasmo.org.ua/node/39>
47. **Стеценко В.** Українці в партизанському русі та в забезпеченні армії всім необхідним під час Вітчизняної війни 1812 р. // Наукові записки з української історії: зб. наук. статей. – Вип. 22. – Переяслав-Хмельницький, 2009. – С. 52–55.
48. **Стрельський В. Й.** Участь українського народу в Вітчизняній війні 1812 року / В. Й. Стрельський. – К., 1953.
49. **Троицкий Н. А.** Отечественная война 1812 года. История темы / Н. А. Троицкий. – Саратов, 1991.
50. Український народ у Вітчизняній війні 1812 р.: зб. документів. – К., 1948.
51. **Шах Т.** Україна в планах Наполеона / Т. Шах // Мандрівець. – 2006. – № 5. – С. 70–73.
52. **Шеин И. А.** Отечественная война 1812 года: Историографическое исследование: автореф. дис. на соискание науч. степени докт. ист. наук: спец. 07.00.06 «Историография, источниковедение и методы исторического исследования» / И. А. Шеин. – М., 2002.

Надійшла до редколегії 18.09.2012

УДК 930.1(477)

О. І. Перелигіна

Львівський історичний музей

**БРОШУРА ГРИГОРІЯ ГЕРБІЛЬСЬКОГО 1943 РОКУ
ПРО УЧАСТЬ УКРАЇНЦІВ У ВІЙНІ З НАПОЛЕОНОМ:
ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ФАКТ ТА ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ МІФ**

Розглядається проблема оцінки першого окремого видання про участь України у війні 1812 року (1943), автором якого був український історик Григорій Юлійович Гербільський (1904–1991).

Ключові слова: Григорій Гербільський, історик, історіографія, війна 1812 року, Україна, українські козацькі полки, українське ополчення, Наполеон.

Рассматривается проблема оценки первого отдельного издания об участии Украины в войне 1812 года (1943), автором которого был украинский историк Григорий Юльевич Гербильский (1904–1991).

Ключевые слова: Григорий Гербильский, историк, историография, война 1812 года, Украина, украинские казачьи полки, украинское ополчение, Наполеон.

The article analyzes the issue of the evaluation of the first (seperate) publication on Ukraines participation in the war of 1812 (1943), the book author was a ukrainian hisorian Hryhoryu Yul'evich Herbil's'kyu (1904–1991).

Key words: Hryhoryu Herbil's'kyu, historian, historiography, war of 1812, Ukraine, Ukrainian cossack regiments, the Ukrainian people's volunteer corps, Napoleon.